

Sygn. akt III Ca 1634/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 kwietnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Magdalena Balion-Hajduk (spr.)

Sędzia SO Magdalena Hupa-Dębska

SR (del.) Daniel Gierak

Protokolant Marzena Makoś

po rozpoznaniu w dniu 3 kwietnia 2019 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. B. (B.) i G. R.

przeciwko B. P. (1)

o zachówek

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku wstępnego Sądu Rejonowego w R.

z dnia 13 kwietnia 2018 r., sygn. akt II C 220/17

1. oddala apelację;

2. oddala wnioszek powódki G. R. o zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

SSR (del.) Daniel Gierak SSO Magdalena Balion-Hajduk SSO Magdalena Hupa-Dębska

Sygn. akt III Ca 1634/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem wstępnym z 13 kwietnia 2018r. Sąd Rejonowy w R. uznał roszczenie powódek A. B. i G. R. o zachówek przeciwko B. P. (2) za usprawiedliwione co do zasady.

Sąd Rejonowy ustalił, że 4 stycznia 2014 roku zmarła H. P.. Do kręgu żyjących w chwili śmierci spadkobierców ustawowych należały jej dzieci t.j.: A. B., G. R., J. P. (1), S. P., K. K., M. R., J. M., B. P. (1), R. P. i S. P.. Do składników majątku po zmarłej H. P. należy nieruchomości gruntowa o pow. 0,1388 ha, dla której Sąd Rejonowy w R. prowadzi księgę wieczystą o numerze KW (...). Nieruchomość lokalową położoną w C. przy Pl. (...) spadkodawczyni nabyła w dniu 29 marca 2006 roku na mocy aktu notarialnego ustanawiającego odrębną własność lokalu wraz z przeniesieniem udziału w części nieruchomości gruntowej oraz w częściach wspólnych budynku. H. P. nabyła lokal za cenę 6.818 zł. Wpłaty na rzecz Urzędu Gminy i Miasta C. dokonał B. P. (1) – syn zmarłej H. P.. Na mocy umowy z dnia 3 czerwca 2008 roku H. P. darowała na rzecz syna B. P. (1) ww. lokal mieszkalny. Zmarła jako wdowa, a z jedynego małżeństwa

pochodziło 12 dzieci, z czego dwoje zmarło przed jej śmiercią. Po śmierci H. P. nie toczyło się postępowanie spadkowe ani sprawy o uznanie spadkobierców za niegodnych dziedziczenia.

Sąd Rejonowy ustalił również, że powódki odwiedzały matkę, A. B. mieszkała w bliskiej odległości od spadkodawczyni i odwiedzała ją niemal codziennie, czasem pożyczła pieniądze, jeździła z nią do lekarza, chodziła do kościoła. G. R. bardzo często przebywała u mamy i stąd wiedziała, że matka przekazuje pieniądze pozwanemu na opłaty za mieszkanie. Powódka G. R. była widywana na przystanku, również odwiedzała matkę. Opiekę nad mamą sprawował również pozwany. Strony miały klucze do mieszkania.

Sąd pierwszej instancji w oparciu o art. 991 k.c. oraz art. 993 k.c. w zw. z art. 1000 § 1 k.c. uznał, że powódkom jako córkom zmarłej matki przysługuje roszczenie o zachówek co do zasady, natomiast odpowiedzialność pozwanego wynika z faktu, iż jest obdarowanym przez spadkodawczynię składnikiem majątkowym w postaci nieruchomości lokalowej. Spadkodawczyni nie sporządzała testamentu i podstawą dziedziczenia po zmarłej była ustawa. Powódki nie zostały wydziedziczone. Sąd uznał także, że brak podstaw do uznania żądania powódek za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, z art. 5 k.c. Obie powódki regularnie odwiedzały matkę, interesowały się jej stanem zdrowia. Fakt braku partycypowania powódki w kosztach wykupu mieszkania, nie może stanowić podstawy do pozbawienia jej zachowku. O nadużyciu prawa przez żądanie zapłaty zachowku decydować mogą jedynie okoliczności istniejące w płaszczyźnie uprawniony – spadkobierca, ponieważ wyłączenia prawa do zachowku, z uwagi na niewłaściwe postępowanie w stosunku do spadkodawcy, dokonuje sam spadkodawca w drodze wydziedziczenia. Okoliczności występujące na linii uprawniony - spadkodawca nie są oczywiście pozbawione znaczenia. Powinny jednak co do zasady zostać uwzględnione tylko jako dodatkowe, potęgujące stan sprzeczności z kryteriami nadużycia prawa (por. T. Juszyński, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 2004 r., IV CK 215/03, Państwo i Prawo 2005/6/111).

Pozwany w apelacji zarzucił:

- nierozpoznanie istoty sprawy polegające na braku odniesienia się do skierowanych przeciwko żądaniu pozwu zarzutów merytorycznych, uzasadniających jego twierdzenia o przedwczesności powództwa, a tym samym niewniknięcie w ogóle w całokształt okoliczności sprawy, co skutkowało błędnym przyjęciem istnienia przesłanek odpowiedzialności pozwanego względem powódek,

- sprzeczność istotnych ustaleń sądu ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, polegająca na przyjęciu, że z zeznań świadków S. P. i J. K. wynika, że powódki opiekowały się matką, podczas gdy okoliczności te z zeznań świadków nie wynikają,

- naruszenie przepisów postępowania, które mogły mieć wpływ na treść wyroku wstępnego, w szczególności art. 227 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. przez ustalenie, iż powódki regularnie odwiedzały matkę, interesowały się jej stanem zdrowia, jedynie na podstawie zeznań samych powódek, z pominięciem dowodów z zeznań świadków J. K., J. N., J. M. i A. L., prowadzący do ustaleń odmiennych,

- naruszenie prawa materialnego to jest art. 5 k.c. przez nieuzasadnione przyjęcie, że zarzut ten nie zasługuje na uwzględnienie, podczas gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, iż powódki nie wywiązywały się z opieki nad matką, a ciężar ponosił pozwany i roszczenia powódek są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Pozwany wniósł o uchylenie wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do rozpoznania przez Sąd Rejonowy.

Powódki w odpowiedzi na apelację wniosły o oddalenie apelacji i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Wbrew zarzutom apelacji ustalenia sądu pierwszej instancji mają oparcie w zeznaniach przesłuchanych w sprawie świadków, a ich ocena jest zgodna z dyrektywami zawartymi w art. 233 k.p.c. Relacje pomiędzy powódkami a ich matką były prawidłowe, o czym świadczą zeznania świadków. Świadek T. D. zeznała, że u spadkodawczyni bywały powódki, przynosiły мамie zakupy. Świadek J. P. (2) zeznała, że przed śmiercią spadkodawczyni opiekowały się nią powódki, widywała tam też pozwanego. Świadek A. S., zeznała, iż powódka A. B. często była w мамki, często ją spotykała i pytała o zdrowie, A. B. jeździła z мамą do lekarza, chodziła z nią do kościoła. Widywała powódki raz w tygodniu, czasem częściej. Świadek J. Ś. zeznała iż, powódka G. R. jeździła do mamy po pracy, a jak przeszła na emeryturę to rano, a pozwany często do niej dzwonił, żeby się dowiedzieć co u mamy czy była u niej czy do niej jedzie. Brak jest jakichkolwiek przesłanek, aby w oparciu o art. 5 k.c. uznać roszczenie powódek za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Powódki jako córki zgodnie z art. 991 k.c. mają prawo do zachowku, nie zostały przez spadkodawczynię wydziedziczone. Relacje rodzinne pozostały jak najbardziej prawidłowe, zarówno jeśli chodzi o relacje powódek ze spadkodawczynią jak i z pozwanym.

Jeśli chodzi o zarzut przedwczesności powództwa z uwagi na uprzedni brak stwierdzenia nabycia spadku, to stwierdzić należy, iż w przypadku, jeżeli nabycie spadku nie zostało stwierdzone, w procesie o zachówek nie zachodzi potrzeba zawieszenia postępowania, ponieważ postępowanie o zachówek ma charakter samodzielny i sąd samodzielnie w toku procesu o zachówek ustala czy pozwani są spadkobiercami czy nie. Sąd jest uprawniony do ustalenia jako przesłanki rozstrzygnięcia kręgu spadkobierców (zobacz uchwała Sądu Najwyższego z 11 maja 1985 sygn. III CZP 69/80 oraz uchwała z 21 kwietnia 1967 sygn. III CZP 29/67).

Podnoszona przez pozwanego okoliczność, że w skład spadku wchodzi nieruchomość gruntowa, ma wpływ na wysokość zachowku, do którego pozwany jako obdarowany jest zobowiązany, nie wpływa natomiast na samo istnienie po stronie powódek roszczenia o zachówek co do zasady. Przedmiotem zaskarżenia był wydany przez Sąd Rejonowy wyrok wstępny na podstawie w art. 318 § 1 k.p.c. zgodnie, z którym sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie wydaje wyrok tylko co do samej zasady, co do spornej zaś wysokości żądania zarządza dalszą rozprawę bądź jej odroczenie. Wysokość roszczenia będzie zatem przedmiotem dalszego postępowania.

Wyrok wstępny jako orzeczenie niekończące postępowania w sprawie nie zawiera także rozstrzygnięcia o kosztach, o których sąd będzie rozstrzygać w orzeczeniu końcowym. Sąd Okręgowy, mając wszystkie te okoliczności na uwadze uznał apelację za nieuzasadnioną i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji. Sąd oddalił również wnioski o zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego jako przedwczesne.

SSR (del.) Daniel Gierak SSO Magdalena Balion – Hajduk SSO Magdalena Hupa- Dębska